

סנהדרין כ ADDENDUM

משה שווערד

א. בן יהודע על סנהדרין דף יט/ב

שם אמר ר' יוחנן תוקפו של יוסף ענותנותו של בועז. פירש רש"י דבר גדול של יוסף כדבר קל וקטן שבבועז, אין הכונה שבא להקטין תגבורת יוסף הצדיק ע"ה ולהשביח את בועז יותר ממנו, אלא כונתו להשביח את יוסף הצדיק ע"ה. יען כי יוסף היתה אותה רשעה משתדלת כנגדו ימים ולילות בפתויים ופיוסים ושוחדות והוא לא פנה אליה, אם כן מלחמת היצר באותה מעשה היתה גדולה עד מאד שלא נעשה מלחמה גדולה כמוה מבריאת האדם בעולם עד סוף העולם, ואם כן הענין ההוא מצד עצמו היה קשה עד מאד לכבוש היצר ועם כל זה יוסף הצדיק ע"ה כבש יצרו באותו ענין, והיתה כבישת היצר בעיניו דבר קל וקטן כאשר היה ענין בועז קל וקטן, שלא באה זונה אצלו ולא תבעתו, כי אם אמרה לו רות ברמז ופרשת כנפיך על אמתך שיקיים מצות יבום אשר זאת היא מצוה של חיוב מצידה ומצידו, וזה השבח של יוסף הצדיק ע"ה שהיה הקושי של כבוש היצר שלו חשוב בעיניו דבר קל וקטן כמו כבוש היצר שהיה בענין בועז שכבש יצרו לבלתי ידחוק השעה וימהר לייבמה באותה לילה שבאה אצלו, אלא איחר הדבר עד למחר לעשות הדבר כדין וכהלכה:

ב. תוספות מסכת סנהדרין דף כ עמוד א ד"ה נשים לצאת

נשים לצאת לפני המטה - דכיון דשעת צער הוא ליכא למיחש להרהור ובירושלמי פליגי איכא למאן דאמר לפני המטה לפי שגרמו מיתה לעולם ואית דנהגו לאחר המטה ואנשים לפני המטה לפי שגנאי לבנות ישראל שיסתכלו בהן אנשים.

ג. בן יהודע על סנהדרין דף יט/ב

שם מקום שנהגו נשים לצאת אחר המטה יוצאות, לפני המטה יוצאות. נ"ל בס"ד כל מקום יש לו טעם במנהגו, דמקום שהנשים יוצאות לפני המטה טעמייהו כי המיתה סבבה אותה חוה שהיא אשה, שנתנה לבעלה עץ הדעת, לכן הנשים שהם דוגמתה יוצאות לפני המטה להורות כי האשה גרמה המיתה, והכי איתא בירושלמי טעם זה, ובמקום שנהגו לצאת הנשים אחר המטה נראה טעמייהו כי במעמד הר סיני פסקה הזוהמה והיה חירות ממלאך המות, ולא היה עוד מיתה שהיו חיים לעולם, אך החזירו המיתה על ידי עשיית העגל, וכמו שאמרו בגמרא [עבודה זרה ה' ע"א] על פסוק [תהלים פ"ב ו'] אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם אכן כאדם תמותון וכי דקאי זה על אחר מתן תורה, [ידוע כי הנשים לא חטאו בעגל ונמצא מי החזיר המיתה האנשים, לכן נהגו שהאנשים יוצאים לפני המטה, והנשים אחר המטה]:

ד. דבר יעקב מסכת סנהדרין דף כ עמוד א

ד [תחילה להכרותו ולבסוף להברותו - הרא"ש [בתשובה כלל כז - ט] מבאר להברותו להאכילו סעודת הבראה. ומביא ראיה מכאן שאפשר לנהוג אבלות על אדם שהוא אהבו אף שאינו קרובו. המאירי מבאר שדוד התאבל על אבנר מפני שהיה חכם גדול והכל קרוביו.

הרמ"א [יו"ד סימן שעד - ו] כתב שאדם יכול להחמיר לנהוג כל דיני אבלות על אדם שהוא אהבו אף שאינו קרובו. הב"י [יו"ד סימן שעח - ד] כתב שלא היתה זו סעודת הבראה שהרי אבנר לא היה קרובו של דוד, אלא שבאו להאכילו ולא רצה לאכול אלא להתענות מפני עגמת הנפש, וגם כדי שהעם יכיר כי הוא לא רצה להרוג את אבנר. הרמ"א בדרכי משה [אות ב] מביא תשובת הרא"ש שלומד שהיתה זו סעודת הבראה לאבל.

ה. רש"י מסכת סנהדרין דף כ עמוד א

דרגש ערסא דגדא - נוהגין היו לערוך מטה ושלחן בבית ולא היו משתמשין בהן כלל, אלא למזל הבית מונחת משום נישוש, גדא - מזל, ודומה: גד גדי וסנוק לא (שבת סז, ב).

ו. חידושי הר"ן מסכת סנהדרין דף כ עמוד א

מאי דרגש אמר עולא ערסא דגדא. פי' רש"י ז"ל למזל הבית מונחת משום נישוש. ואין פי' נכון דח"ו לא תהא כזאת בישראל דודאי אסור הוא מפני דרכי האמורי ויותר חמור ממנו. אלא יש לפרש שאותה המטה

היו עושיין לסימן של עושר לומר שיש להם בגדים יותר מכדי צרכן לעשות מטה שלא לצורך ובדרך השאלה קורין אותה המטה העולם מטה של מזל טוב:

ז. תוספות הרא"ש מסכת סנהדרין דף כ עמוד א

ערסא דגדא. ולא דמי להא דאמרי' בפ' במה אשה גד גדי וסינוק לא יש בו משום דרכי האמורי דהכא לאו ניהוש הוא אלא כי הא דאמרי' שרא דעניותא נביל שמייה וכשהבית נקייה ויש בה מטה מוצעת אין שר עניות שוכן בבית אלא שרא דעניותא דנקיד שמייה והוא שוכן במקום נקי וצח.

ח. שו"ת רדב"ז מכתב יד - אורח חיים, יורה דעה (חלק ח) סימן ככו

שאלת: ממני אודיעך דעתי, על הא דאמרינן בפרק הנודר מן הירק [נדרים נ"ו ע"א] דרגש ערסא דגדא, ופירשו המפורשים מטה העשויה למזל הבית כההיא דאמרינן (בפסחים) [שבת ס"ז ע"א] גד גדי וסינוק לא, (וכתבו רשב"א) [כי שרא] דעניותא נקיד שמייה [פסחים קי"א ע"ב] ומצוי בבית השומרים אותו בנקיות, לכך מכינים מטה מוצעת תמיד לנקיות. וקשיא לך דאיכא בזה שמץ ע"ז ושמץ ניהוש, וכתב כי לא נחש ביעקב וכו'.

תשובה... ולענין ניהוש יש לומר שאין זה ניהוש אלא כעין סימן לחזק המזל, כי הא דאמרינן (בפסחים) [שבת ס"ז ע"ב] גד גדי וסינוק לא, כלומר התחזק מזלי ולא תהיה עיף, אף הכא נמי הכוונה לחזק המזל לא לנחש, וכי הא דאמרינן [חולין צ"ה ע"ב] בית תינוק ואשה דלית בהו משום ניהוש. והר"ר אליעזר ממיץ פירש ז"ל, למזל הבית ואין יושביו עליה שאין לך דבר שאין לו שר מלמעלה והוא שלוחו של מקום, ולכבוד המקום עושים מטה כנ"ל לפרש, דאילו למפרש שהוא סימן טוב בבית נראה ניהוש ורחמנא אמר לא תנחשו, וראיה לדברי הכסא אשר מתקנין לאליהו ז"ל לכבודו עכ"ל והרישב"א ז"ל כתב מטה יתרה שעושיין בבית לסימן יפה שיפרו וירבו בבית, והרמ"ה ז"ל כתב, כשהולד נולד היו מקציין לו מטה אחת לשם מזלו ולא היו יושנים עליה, ולסימנא טבא בעלמא הוו עבדי הכי ולא לשם ע"ז, ואותה מטה נקראת ערסא דגדא והוא מלשון העורכים לגד שולחן ע"כ. ולכל הפירושים הך דפרק חלק קשיא, אפילו לפירוש הר"ר אליעזר ממיץ, דהתם נמי אמאי מיהו כעובד ע"ז אימא לכבוד הקב"ה עורך השולחן כדי להראות שהוא משיבוע תמיד לכל חי רצון ומשפיע מטובו, ולכך מביא שלימה עם הפתיחה להורות על רבוי השפע, ולהם הפנים לפניו תמיד יוכיח.

ט. רש"י מסכת סנהדרין דף כ עמוד א

ערסא דצלא - מטה של עור, ותולין רצועות בשפת העור סביב, וכשרוצין לנטותו עונבין הרצועות בארוכות המטה, וכשמטירין אותה הוא נופל, והן הן קרביטין, וחס הוא עליו לכפותו שלא יתקלקל העור בלחלוח הקרקע, שלא היו ראשי כרעיו גבוהין מסירוגו למעלה...

י. ספר שערים מצויינים בהלכה - מועד קטן כז

והנה בזמנינו אין כפיית המטות נוהג, כמש"כ בשו"ע (יו"ד סי' שפו ס"ב), וכיסוי המראות הם תחת כפיית המטה, ומקורו נראה מגמרא לעיל (טו.) דתני בר קפרא דמות דיוקני נתתי בהן, ובירושלמי (פ"ג ה"ה) אף את כפה מיטתך, ואית דמפקי לישנא יכפה הסרסור, ועיי"ש בקרבן העדה, ולכן מכסין לרמו שאין הזמן למצות פו"ר, דעיי' המראה מגרהו עליו, וגם יש לומר משום איסור כיהול לנשים, ולפי דברי הריטב"א הנ"ל אסור גם בבתיים שהאכלים באים לביתם כלילה לישן. אבל אם נאמר דטעם הכיסוי הוא משום שמתפללין בבית האבל, לפ"ז אין צריך לכסות אלא במקום שמתפללין, אבל המנהג שמכסין הכל, ולפ"ז קי"ל כטעם הראשון. ומה שאומרים העולם שמכסין המראות משום רוחות רעות ששורה בדמות המראה, לפ"ז צריכין לכסות גם כל התמונות כמש"כ בסה"ק יערות דבש לרבינו ר' יהונתן אייבשיץ. ובפרט במקום שמתפללין שאסור להתפלל כנגד תמונות.

יא. דרשות חת"ס ח"ב שפז [ג]

נדרהגרי להפוך מראות הלוואות בז' ימי אכל. כראה
לי ילא להם מירושלמי דכש"ס דילן [מ"ק ט"ו]:
אמריי בענין היפוך המטות דמות דיוקני נתתי ככס
וצעוונותיכם נהפכו הפכו מטותיכם, וצירושלמי הוסיף
הפכו הסרסור ופי' קרבן עדה שהמטה היא הסרסור בין
איש לאשתו ליירת הולד ע"ש, והנה אין לנו כוהני ככפי'
מטות מטעם המפורש בפוסקים, ועכ"פ מראות הלוואות
שהם ג"כ סרסריי בין איש לאשתו [כרש"י שמות ל"ח] וגם
כראה כהם דמות דיוקן ע"כ מהפכי'—.

יב. ירושלים במועדיה-בין המצרים [קנג]

אאמור"ר זללה"ה פירש [עפ"י הנגלה] טעם המנהג שנהגו לכסות
בבית האבל תמונות, משום שהאבל ברוב צערו עלול להבהל בעת
החשיכה אם יראה דמויות. [טעמים נוספים יש במנהג זה הן בנגלה
והן עפ"י תורת הסוד].
לפי טעם האמור, יש לכסות תמונות הנתונות בזכויות, בהם עלולה
דמות אדם להשתקף. כן יש גם לכסות זכויות הנמצאות בכיוון
התפילה, כדי שלא יראה כמתפלל אל הדמות המשתקפת.

יג. תוספות מסכת סנהדרין דף כ עמוד ב

מלך מותר וכו' - **תימה למה נענש אחאב על נבות כיון שלא רצה למכור לו כרמו** ועוד דבפרק הכונס צאן
לדיר (ב"ק דף ס:) קאמר דדוד שאל אם היה יכול להחליף גדישין של שעורין מישראל לתת בפני בהמתו (1)
[1] וי"ל דבפרשת המלך כתיב (שמואל א ח) יקח ונתן לעבדיו ולא לעצמו [2] ועוד י"ל דבחנם היה יכול ליקח
אם היה רוצה אבל כשהיה שואל אחאב שימכרו לו חשב נבות שרשות בידו לומר לא אמכור [3] ועי"ל דנענש
לפי ששאל הכרם לעשות ע"ז דכתיב (מלכים א כא) והיה לי לגן ירק כמו המתקדשים והמטהרים אל הגנות
(ישעיהו טו) [4] והנקדן תירץ דאינו מותר רק בשדות הרחוקים מן העיר דלא מעלי כל כך אבל כרם נבות היה
אצל היכל אחאב בשומרון [5] ועי"ל דדוקא בשדה מקנה אבל שדה אחוזה שירש מאבותיו לא כמו שהשיב נבות
חלילה לי מתתי נחלת אבותי לך [6] אי נמי דפרשת המלך לא נאמרה רק על המלך שנמלך על כל ישראל ויהודה
ומאת המקום ואחאב לא מלך על יהודה וגם לא מלך מאת המקום.

יד. ילקוט שמעוני מלכים א - פרק כא - המשך רמז רכא

כרם היה לנבות היזרעאלי. כתיב **כבד את ה' מהונך ממה שחנך שאם היה קולך נאה עבור לפני התיבה**.
חייא בן אחותו של ר' אלעזר הקפר היה קולו נאה והיה אומר לו חייא בני עמוד וכבד את ה' ממה שחנך. **נבות**
היה קולו נאה והיה עולה לירושלים והיו כל ישראל מתכנסין לשמוע את קולו, פעם אחת לא עלה והעידו
עליו בני בליעל ואבד מן העולם מי גרם לו על ידי שלא לירושלים בראייה לכבד את הקב"ה ממה שחננו
למה שכבר אמרה תורה ולא יחמוד איש את ארצך אימתי בעלותך:

טו. דף על הדף מסכת סנהדרין דף כ עמוד ב

בגמ': שלש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ להעמיד להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית
הבחי"רה. כותב בספר צפנת פענח להרה"ק בעל תולדות יעקב יוסף (פרשת שמות) 'להעמיד להם מלך' - שכל אחד מישראל תהיה נשמתו מולכת על גופו, ותשליט
רצונה על כל איבריו לעשות רק את רצון ה', אז ממילא 'יוכרת זרעו של עמלק' הוא היצר הרע הצודה ללכוד את גופו של האדם, וכאשר הנשמה תהיה מלך על הגוף,

הוא בעצמו יהיה 'בית הבחירה' משכן ומקדש להשכינה הקדושה, אז יקויים דברי הכתוב 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' - ומפרשים 'בתוכם' בתוך לב כל אחד ואחד וזהו 'קרבה אל נפשי גאלה' (תהלים ס"ט).

בספר שם משואל (פרשת תצוה) כותב לדקדק שיש להבין למה הקדים 'למנות להם מלך' לפני 'להכרית זרעו של עמלק', הלא כלל הוא קודם 'סור מרע' ואחר כך 'ועשה טוב'. ולמה מלך דוקא לא שופט ולא נשיא. אלא קליפת עמלק היא קליפה קשה מאד, ולא לכל אחד יש האפשרות להלחם אתה מלבד 'מלך' - שהוא מרכבה למלכות שמים, שרק כוחה, מסוגל למחות זרעו של עמלק, כדכתיב "כי מחה אמתה". אבל שופט הוא רק מרכבה למדת משפט, וכן נשיא, אין בכוחם לכלות את עמלק, והיה צריך להיות מקודם "למנות להם מלך".

טז. ספר עקבי הצאן [ע' ריא-ריג]

יב. סדר הדברים לבנין ביהמ"ק

והנה מבואר בגמ' סנהדרין (כ): — ג' מצוות נצטוו ישראל בכניסתם לארץ, להעמיד להם מלך, ולהכרית זרעו של עמלק, ולבנות להם בית הבחירה. וילפינן שמה מקראי, דצריכים לעשות ג' מצוות אלו דוקא כסדר הזה. וזכורני היאך שאמר רבנו הגריד"ס ז"ל, אחרי מלחמת ששת הימים, שהיו אז כאלו שטענו שאנו מחוייבים תומ"י לבנות ביהמ"ק, ואמר בזה רבנו עפ"י הברייתא הנ"ל, דאין חובת בנין המקדש חלה אא"כ יש מתחילה שלום בארץ מכל האויבים מסביב, וז"ל המשך הברייתא שמה, ועדיין איני יודע אם לבנות להם בית הבחירה תחילה, או להכרית זרעו של עמלק תחילה. כשהוא אומר והניח לכם מכל אויביכם וגו', והיה המקום אשר יבחר ד' וגו', הוי אומר להכרית זרעו של עמלק תחילה. וכן ברוד הוא אומר, ויהי כי ישב המלך דוד

בביתו, וד' הניח לו מסביב, וכתוב ויאמר המלך אל נתן הנביא, ראה נא אנכי יושב בבית ארוזים וגו', עכ"ל הברייתא. וכן הוא משמעות הפסוקים בס' דהי"א פכ"ב ז"י"ד, ויאמר דוד לשלמה, בני, אני היה עם לבבי לבנות בית לשם ד' אלקי, ויהי עלי דבר ד' לאמר דם לרוב שפכת ומלחמות גדולות עשית, לא תבנה בית לשמי כי דמים רבים שפכת ארצה לפני, הנה בן נולד לך, הוא יהיה איש מנוחה, והנחתו לו מכל אויביו מסביב כי שלמה יהיה שמו, ושלום ושקט אתן על ישראל בימיו, הוא יבנה בית לשמי וכו'. והמשך רבנו ואמר, שאף לאחר הנצחון הפלאי של מלחמת ששת הימים, עדיין לא היה שלום באמת, ואשר ע"כ אמר אז רבנו, ז"ל, שעוד לא הגיע זמן חיוב בנין המקדש.

יד. מחיית עמלק

ועי' רמב"ם פ"ה ממלכים ה"ד, מ"ע להחרים שבעה עממים שנאמר החרם תחרים וכו', וכבר אבד זכרם. ובה"ה כתב, וכן מ"ע לאבד זכר עמלק שנאמר תמחה את זכר עמלק וכו'. ולא סיים לומר — וכבר אבד זכרם. ושמעתי בזה מכב' רבנו הגריד"ס ז"ל, בשם זקנו הגר"ח ז"ל, דאף דאיה"נ כבר אבד זכרם של העמלקים הראשונים, מכ"מ מצות עשה דמחיית עמלק עדיין נוהגת, דאין דין עמלק מוגבל דוקא לאותה האומה שהתקיפו נגד בני"י בשעה שיצאו ממצרים, אלא אף משך כל הדורות הבאים, כל אומה שתקוט בשיטה שכוונו לאבד את כלל ישראל, דין עמלק להם. [ומה"ט היה סבור רבנו ז"ל, שאסור ליטול

וממילא נראה לקבוע, שהקמת מדינה יהודית בא"י היא — עפ"י הלכה — בחינה של "אתחלתא דגאולה". דבתהליך בנין ביהמ"ק זהו הצעד הראשון — להעמיד להם מלך, אשר בפשוטו נראה דהיינו — להקים ממשלה יהודית בארץ. ובזה מובנים דברי הגמ' סוף

יז. רשימות שיעורים

ובשילה, משא"כ דין בית הבחירה הוי חלות דין בחירה בירושלים והר המוריה לדורות, וכמש"כ הרמב"ם (פ"א מהל' בית הבחירה ה"ג) וז"ל כיון שנבנה המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית לה' ולהקריב בהן קרבן, ואין שם בית לדורי הדורות אלא בירושלים בלבד ובהר המוריה שבה נאמר ויאמר דויד זה הוא בית ה' האלקים וזה מזבח לעולה לישראל ואומר זאת מנוחתי עדי עד עכ"ל. ומבואר דלאחר שנבנה בית המקדש בהר המוריה חלה חלות דין בית הבחירה ונאסרו הבמות לעולם, משא"כ לאחר חורבן שילה הותרו הבמות ונראה דהאוסר של הקרבה בבמות במשכן שילה הוי חלות קדושת המקדש, ומשחרב המשכן ונתבטלה קדושת מקדש הותרו הבמות. משא"כ יסוד האוסר של הקרבה בכמה לאחר בנין ביהמ"ק בירושלים הוי חלות שם בית הבחירה שנבחר לעולמים, ואף לאחר שנחרב הבית קדושת בית הבחירה בהר המוריה לא בטלה ולכן עדיין נאסרו הבמות, ונראה דלכן הביא הרמב"ם ב' פסוקים שונים, דכפ"א מהל' בית הבחירה מיירי הרמב"ם לענין מצות בית המקדש הנלמד מקרא "ועשו לי מקדש", שנתקיים בבנין המשכן במדבר ובנוב וגבעון ושילה. משא"כ בהל' מלכים מיירי לענין מצות בנין בית הבחירה ולכן הביא הרמב"ם את הפסוק (דברים יב:ה) "כי אם אל המקום אשר יבחר ה' וגו' לשכנו תדרשו ובאת שמה" דמיירי לאחר כניסתן לארץ ובדין מטוים של מקום אשר יבחר ה' דהיינו חלות דין בית הבחירה. (1490)

דף כ: תוס' ד"ה מלך מותר. וז"ל תימה למה נענש אחאב על נבות כיון שלא רצה למכור לו כרמו וכו', וי"ל דבפרשת המלך כתיב (שמואל א ח) יקח ונתן לעבדיו ולא לעצמו וכו', אי נמי דפרשת המלך לא נאמרה רק על המלך שנמלך על כל ישראל ויהודה

רק בבית הבחירה שנבחר לעד ולעולמי עולמים היתה תקרה של אבנים, משא"כ במשכן. וי"ל דזהו מה שניתוסף בפסוק הזה "אנכי יושב בבית ארזים" דמצות בנין בית הבחירה דהיינו בית עולמים חלה רק לאחר כניסתן לא"י ולאחר מלחמת עמלק. ואילו קיום מצות "ועשו לי מקדש" חלה אף במשכן שבמדבר ובנו"ג ושילה לפני הכרתת זרעו של עמלק.

ולפי זה נמי יש ליישב סתירה בדברי הרמב"ם דכפ"א מהל' בית הבחירה (ה"א) כתב וז"ל מצות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה שנאמר ועשו לי מקדש, וכבר נהפך בתורה משכן שעשה משה רבינו, והיה לפי שעה שנאמר כי לא באתם עד עתה וכו' עכ"ל. ומבואר דמצות בנין בית המקדש הוא מקרא ד"ועשו לי מקדש". אמנם יעויין ברמב"ם (פ"א מהל' מלכים ה"א) שכתב וז"ל שלש מצות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ, למנות להם מלך שנאמר שום תשים עליך מלך, ולהכרית זרעו של עמלק שנאמר תמחה את זכר עמלק, ולבנות בית הבחירה שנאמר לשכנו תדרשו ובאת שמה עכ"ל. וצ"ע דכאן הביא הרמב"ם את הפסוק "לשכנו תדרשו ובאת שמה" כמקור למצות בנין בית הבחירה. (189)

ונראה דיש שתי מצות נפרדות: (א) מצות בנין מקדש מגזה"כ ד"ועשו לי מקדש", ודין זה אינו שייך לכניסה לארץ ולמחייט עמלק, ונתקיים מצות "ועשו לי מקדש" בבנין המשכן במדבר ובנוב וגבעון ושילה. (ב) מצוה בפ"ע לבנות בית הבחירה הנלמד מהפסוק "לשכנו תדרשו ובאת שמה". ונראה דהם ב' דינים שונים דקיום מצות ועשו לי מקדש אינו תלוי במקום מטוים, ומקום המקדש מחוץ לירושלים יכול להשתנות עפ"י הדיבור כמו שהיה המשכן בגלגל ובנו"ג

יח. דף על הדף מסכת סנהדרין דף כ עמוד א

בגמ': שקר החזן זה דורו של משה ויהושע, והבל היופי זה דורו של חזקיה, אשה יראת ד' היא תתהלל זה דורו של ר"י ב"ר אלעאי שהיו תלמידין מתכסין בטלית אחת ועוסקין בתורה. בפשטות לומדים שהמעלה של דורו של ר"י ב"ר אלעאי היתה בזה שלמדו תורה מתוך הדחק, וכמש"כ רש"י עניים היו, ואעפ"כ ישבו והגו בתורת ד'. הגר"ח שמואלביץ ז"ל (שיחות מוסר מאמר ל"ו) מבאר את הגמרא בהיבט נוסף, הלא ששה המתכסין בטלית אחת, אם כל אחד מושך לעצמו, לעולם לא יצליחו להתכסות. וזה הי' סוד מעלתם של דורו של ר"י ב"ר אלעאי, שכל אחד הי' אכפת לו ודאג לטובת השני, ממילא יכולים גם ששה להתכסות

בטלית אחת, וכמ"ש (לעיל נ' ע"א) "כד רחמתיך הוה עזיזא, אפותיה דספסירא שכבוך, השתא דלא עזיזא רחמתיך, פוריא בר שיתין גרמדי לא סגי לך", -] כשאהבה היתה גדולה, הי' די מקום צר כחור של חרב, וכשאהבה אינה גדולה, אז אף מקום של ששים אמות אינו מספיק].

קשה מהו השייכות של "אשה יראת ד' היא תתהלל" ל - דורו של ר"י ב"ר אלעאי שהיו מתכסין ששה בטלית אחת.

אלא - רואין מזה שאם היו יכולים להגיע לכזאת דרגא של מסירות נפש והתנתקות מהבלי וצרכי עוה"ז עבור התורה, זהו יכול להיות רק פרי תוצאה של "אשה יראת ד' היא תתהלל", של - האם המחנכת שהשפיעה והחזירה בהם אהבת תורה ללא גבול, ולוותר עבור לזכות בכתר תורה - על כל מחמדי תבל. (ס' ילקוט דברי אסף עמוד צ')